מפניני הפרשה - מאמר

התביעה על הנשיאים

מדהים לראות איזה עומק יש במילה אחת בתורה הקדושה - ולא רק מהמילה הכתובה, אלא גם ממה שלא כתוב בה, מאות שחסרה בה!

לאחר רשימת כל תרומות המשכן, נאמר: "**והנשיאים הביאו את אבני השוהם ואת אבני המילואים לאפוד ולחושן**" (פרק לה' כז') - את התרומה היקרה ביותר, אבני החן היקרות!

והנה המלה "והנשיאים" כתובה בלא ה 'י': "והנשאם". מדוע? כתב רש"י: "**כך אמרו הנשיאים, יתנדבו הציבור מה שיתנדבו, ומה שמחסרים - אנו משלימים אותו! כיון שהשלימו הציבור את הכל, אמרו הנשיאים: מה עלינו לעשות? הביאו את אבני השוהם, ולפיכך התנדבו בחנוכת המזבח תחילה, לחקריב ראשונים. ולפי שנתעצלו בתחילה, נחסרה אות משמם: 'והנשאם' כתיב**" - לכאורה, צדקו הנשיאים. ועוד שהיו מוכנים לחתום על שטר פתוח: כל מה שיחסר - הם משלימים!

לדוגמא – אם עורכים מגבית להשיא נערה יתומה. עולים העוסקים במצווה זו לביתו של אדם עשיר, לקבל נדבתו.

מתעניין העשיר: "**באיזה סכום מדובר**?" אומרים לו: "**כמאה וחמישים אלף שקל**". עונה העשיר: "טוב, התרימו כיכולתכם, ומה שיחסר – אני משלים! ששים אלף מאה אלף - כמה שיחסר עלי!" וכי לא היינו מתפעלים מנדיבותו! ואם כן, מדוע החסירה התורה אות בשמם?!

זאת ועוד: מצאנו בחומש בראשית לגבי עפרון שאיכזב – כאשר אמר הרבה ואפילו מעט לא עשה – חסרה אות משמו, ונכתב בתורה הקדושה "עפרן", והרי זה עונש נורא, מכוות אש נצחית.

ולהיפך אמרו חז"ל שחותן משה קרוי היה יתר, ומשהרבה מעשים טובים נוספה אות לשמו ונקרא יתרו. אבל כאן, מדוע נענשו הנשיאים שבכינויים הכללי נחסרה אות? ועוד - יתכן, שהתורה רומזת לנו שהיה במעשה זה חיסרון בעניין נשיאותם., מדוע?

מפני שנשיא אמיתי, רועה נאמן לעדתו, נותן בקהלו אימון מלא, ואינו מביע חשש שמא לא יגשימו משימתם, ולא יתרמו כל הנצרך!

נשיא שהוא אב לשבטו, חייב לומר שלבטח יזהרו לתת, יתקהלו ויידחפו לזכות ולהביא ממונם אל הקודש, לבניית המשכן. ועצם אמירת הנשיאים: "יתנדבו ציבור מה שיביאו, ומה שמחסרים אנו משלימים" – פגם הוא בנשיאותם ומישרתם, ובה נחסרו אותיות!

והלקח עבורנו – הוא מה שאמרו "שכל אחד מלך בתוך ביתו, שנאמר להיות כל איש שורר בביתו": האב מלך, האם מלכה, והצאצאים נתינים. וכמלכים, עלינו לתת אימון בצאצאינו! להאמין ברצונם להיות טובים וביכולתם להצטיין, להגשים את המטלות ולמלא את המשימות. האימון בהם הוא התנאי הראשון להצלחת החינוך! האדם הוא גם מלך על עצמו, שליט על רצונותיו: "הצדיקים ליבם ברשותם". לכן אמרו: "מאן מלכי רבנן". והתנאי הראשון לכך – שיהיה לו לאדם אימון בעצמו, יאמין ביכולתו ובכוחו, בערכו וחשיבותו.

וכמו שאמר בספר "ברכת אברהם": על האדם להתאזר בשתי אמונות. חייב הוא להאמין בה', וחייב להאמין בעצמו וביכולתו להתקרב אל בוראו! וזהו שאנו אומרים: "ואמונה כל זאת וקיים עלינו". א. כי הוא ה' אלוקינו ואין זולתו. ב. ואנחנו ישראל עמו!" תנאי יסוד הוא להצלחה!

בין אדם לחבירו

אסור להראות לאחרים מכתב או מאמר שמתוכו עולה רושם שלילי על הכותב, כשם שאסור לגלות את זהות מחברו של מאמר או ספר הנחשבים לבלתי מוצלחים. וכמו כן אסור להראות תמונות של אנשים העלולות להביך אותם. כל האופנים של לשון הרע אסורים הם, אפילו כשאין מזכירים שמות, אם אפשר להבין מתוך הדברים על מי מדובר.

יתרה מזו, אם משמיטים את השמות מתוך הדברים, אולם הסיפור מטיל צל על ציבור שלם של אנשים, אסור לספר את הדברים.

שואל ומשיב

שאלה: האם יש סדר עדיפות במתן הלוואה ובעשיית עסקים או מסחר?

תשובה: כאשר שני אנשים מבקשים מאדם הלוואה ויש ביכולתו להלוות לאחד בלבד, יקדים את הקרוב אליו יותר, שנאמר בשמות כב', כד': "**אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי – אֶת הֶעָנִי עִמָּךְ**" מהגמרא בבבא מציעא עא. עולה ש"עִמָּךְ" הכוונה הקרוב אליך. לכן קרוב משפחה קודם לשכן, שכן קודם למי שאינו שכן, המתגורר בעירך קודם לשאינו מתגורר בעירך, בן עמך קודם לבן עם אחר.

כמו כן נאמר בויקרא כה' יד': "**וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו**". ואמרו חז"ל בספרא שבמילת '**עֲמִיתֶךָ**' התכוונה התורה להורות, שבכל קנייה או מכירה יש לאדם להעדיף את עמיתו, היינו את הקרוב אליו יותר, ובכלל זה להקדים את בני עמו על בני עם אחר.

החידוש בזה הוא שלא רק בענייני חסד וצדקה יש להעדיף את הקרוב אלא גם בכל התחומים הכלכליים יש לאדם להעדיף את קרוביו.

אין בהלכה זו ביטוי להחרמת מי שאינו קרוב, אינו שכן, או בן עם אחר. שהרי ידוע שיש לכל ישראל אחריות לתיקון העולם כולו, ונאמר לאברהם אבינו בבראשית יב' ג': "**וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה**". וליעקב אבינו שם כח' יד': "**וְנִבְרְכוּ בְךָ כָּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה וּבְזַרְעֶךָ**". אלא מטרתה לבטא את האחווה והאחריות היתירה המוטלת על כל אדם כלפי קרוביו, שכניו ובני עמו.

הרעיון של כלל זה פשוט והגיוני: כדי לפתור את כל המצוקות בעולם ולבנות חברה טובה ובריאה, יש להתחיל ולתקן מהמעגל הקרוב לרחוק יותר. מעבר לזה שכך האחווה מחייבת, עיקרון זה מאפשר לחברה לתקן את עצמה באופן שלם, כאשר האחריות מתפשטת בהגיון במעגלים, שכבל שאדם קרוב יותר לחבירו כך הוא מכיר אותו יותר, ויודע יותר טוב כיצד לסייע לו באופן מועיל. כך בענייני צדקה, וכך גם בענייני עבודה, שלטווח ארוך הקרובים, השכנים, ובני העם – יודעים להעסיק את הפועל באופן המועיל ביותר לשניהם.

המצווה להעדיף את בן עמנו היא גם כאשר המחיר מעט יותר יקר, ואין כוונה שמצווה זו תשבש שיקולים כלכליים של אדם או עסק, אלא כוונתה ליצור העדפה מסוימת לקרוב, לשכן ולבן העם, תוך שמירת רווחיות העסק וכדאיותו.

מפניני הפרשה - רעיון

חושב למעשה

"**ויבאו כל איש אשר נשאו לבו, וכל אשר נדבה רוחו אותו הביאו את תרומת ה'...**" (לה' כא') למה הכוונה "נשאו ליבו"?

הרמב"ן מבאר שהכוונה היא: על החכמים העושים במלאכה יאמר כן, כי לא מצאנו על המתנדבים נשיאות לב, אבל יזכיר בהם נדיבות. וטעם אשר נשאו לבו, לקרבה אל המלאכה, כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמד, או מי שאימן בהן ידיו כלל, אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן, ויגבה לבו בדרכי ה' לבא לפני משה לאמר לו אני אעשה כל אשר אדני דובר.

עוד נראה לומר שיש בפסוק זה מסר חשוב לחיים. ניסיון החיים מורה, שלעיתים רבות קיים מרחק רב בין המחשבה למעשה, בין גילויי רצון הטוב לבין להגשמת הדברים. הרבה רצונות טובים מתנדפים לפני שהם יוצאים אל הפועל, והרבה אנשים נושאים בקרבם מחשבות נעלות, אך לכלל מעשה אינם מגיעים.

משום כך מספרת לנו התורה, כי בתרומת המשכן הייתה המציאות שונה בתכלית, ו"**כל איש אשר נשאו לבו, וכל אשר נדבה רוחו אותו**"- כל מי שגילה רצונו לנדב דבר- מה למלאכת המשכן - לא נשאר בתחומי המחשבה והרצון, אלא כולם "הביאו את תרומת ה'".

כל אדם מישראל הוציא את מחשבתו הטובה, אל הפועל ובזה נעשה שותף למעשה הגדול של הקמת מקדש והשראת שכינה בקרב ישראל.

רעיון זה ניתן ללמוד גם מדברי הבעש"ט על פסוק זה: החכמה האמיתית היא חכמת העשייה: **קום ועשה!** - זה הכלל החכמה הכי גדולה מכל החכמות היא לקום ולעשות "את כל אשר צווה ה'" לא להשאירם בגדר מחשבות טובות ולעשותם בשלמות ובלי שום חכמות.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל לביא בן אורית ג'הסי ע"ה הי"ד

אהרון בן שרה שרון ע"ה | שלום בן שולם כתריאל ע"ה

אליהו בוקובזה בן ורדה ז"ל | יצחק בן ליזה פרץ ע"ה

אהרון בן דרין דריין ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

סימונה בת מרסדס אלמליח ע"ה | שושנה בת שרה אורול מקסימוב ע"ה

דינה לידיה בת כריה ויטורי ז"ל | חנינה בת תמו מור יוסף ז"ל

שרה שרח בת מרים כהן ע"ה | רבקה בת ג'ונג'ון תפילין ע"ה

מרסדס אוריה עמר ע"ה והי"ד בת רחל הי"ו | יפה בת שרה רומי ע"ה

בס"ד כח' לחודש אדר א' ה'תשפ"ד
שנה שלושים גיליון מספר 24
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

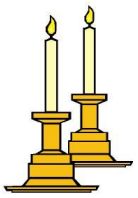
קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת ויקהל
שבת מברכין - שקלים
מפטירים

ספרדים **"ויכרת יהוידע"** (מלכים ב' פרק יא' יז')
אשכנזים: **"בן שבע שנים"** (מלכים ב' פרק יב' א')

חשמונאים (שעון חורף)
כניסת שבת וחג: 17:25
יציאת שבת וחג: 18:23
זמן רבנו תם: 18:53

מהלכות ומנהגי חודש אדר עפ"י שו"ע סימנים תרצד' ועוד ופוסקים אחרונים

זכר למחצית השקל הקדמה

מנהג נתינת מעות "זכר למחצית השקל", לא הוזכר ברמב"ם ובטור וכן לא הובא בשו"ע על ידי מרן, אך הובא על ידי הרמ"א בשו"ע בסימן תרצד' סעיף א' "יש אומרים שיש ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו הזמן, זכר למחצית השקל..."

בספר "כף החיים" כתב כי למרות שנראה שמרן אינו מחיב לנהוג מנהג זה כבר פשט המנהג גם בקרב הספרדים.

כמו כן פירט ב"כף החיים" את סדר הפרשת המעות לזכר למחצית השקל אשר כולל תפילה, קריאת פרשת "שקלים" ולימוד משניות פרק ג' וד' במסכת שקלים. ואחר כך יתן את הכסף לגבאי בית הכנסת או לתלמידי חכמים וכדומה.

פרטים הנוגעים למנהג "זכר למחצית השקל"

א. באמור כתב הרמ"א בשו"ע סימן תרצד סעיף א': **"יש אומרים שיש ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו הזמן, זכר למחצית השקל..."**.

ב. כתב על כך בספר כף החיים שהרמ"א כתב את זה ב"יש אומרים" מפני שמנהג זה לא הוזכר ברמב"ם, בטור ובדברי מרן בשו"ע, אך עם כל זאת המנהג כדבריו, כדי לעשות זכר למחצית השקל שהיו נותנין ישראל באדר לעבודות בית המקדש.

ג. רשאים לתת את זכר למחצית השקל" כבר מתחילת חודש אדר הסמוך לניסן ובמשך כל החודש. יש נוהגים לתיתם בתענית אסתר לפני תפילת מנחה, ויש נוהגים לתיתם לפני תפילת ערבית בליל פורים.

ד. מנהג נתינת המעות "זכר למחצית השקל" נוהג במי שהוא למעלה מגיל עשרים שנה. ויש אומרים שאף נערים למעלה מגיל שלוש עשרה שנה יתנו מעות אלו, אך נשים פטורות מכך. נשים וילדים קטנים מגיל שלוש עשרה שנה, הרוצים לתת יתנו זאת בגדר צדקה כללית.

ה. יש להיזהר כאשר נותנים מעות אלו לומר שהן "זכר למחצית השקל" ולא "מחצית השקל". מנהג הספרדים לתת סכום השווה ל 9.6 גרם כסף טהור, בהתאם למחיר הכסף בשוק העולמי. (בשנה זו מוערך כ 21 ש"ח).

ו. יש נוהגים לתת לצורך זה שלוש מטבעות כסף הנקראות בשם "מחצית", אותן מניחים בקופת הצדקה המיוחדת ל"זכר למחצית השקל" וכל הרוצה לתת צדקה לקופה זו, קונה את המטבעות הללו בסכום הכסף שנותן לקופה, ולאחר שזכה בהן, נותנם לקופה "זכר למחצית השקל" ומכל מקום מקיימים מצווה זו אף בנתינת שטרות כסף או דבר שווה כסף.

ז. מנהג האשכנזים לתת שלש חצאי מטבעות הנוהגים באותה מדינה (בא"י שלש מטבעות של חצי שקל), ויש הנוהגים לתת מחצית מטבע אחת.

קריאת פרשת זכור

בשבת שלפני פורים מוציאים שני ספרי תורה בספר הראשון קוראים לפחות שבעה עולים את פרשת השבוע, אומרים חצי קדיש, המפטיר קורא בספר השני את פרשת "זכור". למנהג הספרדים אזמר חצי קדיש ולדעת כולם קורא הפטרה בעניין מלחמת שאול בעמלק.

להלן כמה נקודות חשובות להבהרה בקשר למצוה לקרוא את פרשת "זכור".

- מהיכן למדים שהזכירה צריכה להיות בקריאה מתוך ספר תורה.
- מהיכן למדים שיש לקרא את הפרשה דווקא בעשרה.
- האם נשים חייבות במצווה ומדוע.
- האם החובה היא דווקא לפני פורים ומדוע.

לדעת פוסקים רבים החובה לזכור את מעשה עמלק על ידי קריאה מתוך ספר תורה היא מהתורה, כפי שהובא במסכת מגילה יח. **"תנן קראה...מה אני מקיים זכור בפה. מרן בשו"ע סימן אורח חיים סימן קמו' הביא כי חובת קריאת פרשת זכור מתוך ספר תורה בסתם, אך בסימן תרפה' הביא זאת להלכה ב "יש אומרים"**.

אעפ"י שלדעת פוסקים רבים חובת קריאת פרשת זכור מספר תורה היא מצווה מהתורה, חובת קריאתה בעשרה היא מדרבנן, וכן ניתן ללמוד מדברי **הרא"ש** במסכת ברכות מז: לגבי רבי אליעזר ששחרר את עבדו, ועשה זאת כדי לשמוע קריאת פרשת זכור בעשרה, שחיוב קריאתה הוא מהתורה ובעשרה מדרבנן. כמו כן אפשר להביא סיוע לדבר ממסכת **בבא בתרא** כא: שם הובא כי יואב בן צרויה קרא את מצוות מחיית עמלק בניקוד "קמץ" – תמחה את זכר עמלק, ואם הייתה זו מצווה מהתורה לקוראה בעשרה, לא היה לו למעות בזה.

חובת הנשים בקריאת פרשת זכור תלוי בשני גורמים: האם זו מצוות עשה שהזמן גרמא? מהי מטרת הזכירה? יש אומרים שקריאת פרשת "זכור" היא מצוות עשה שהזמן גרמא, מפני שהמלחמה בעמלק היא דווקא ביום ולא בלילה, שנאמר "והוקע אותם נגד השמש", אך לדעת רוב הפוסקים אין זו מצוות עשה שהזמן גרמא ולפי זה נשים חייבות במצווה זו.

אולם מצד אחר, לדעת פוסקים רבים היות ומטרת הזכירה היא כדי להלחם בעמלק, ונשים אינן בנות מלחמה, נשים פטורות ממצווה זו. לכן נשים שיכולות להגיע לבית הכנסת לשמוע קריאת פרשת זכור מבלי שהדבר, יבא על חשבון ילדים קטנים וכדומה טוב שיבואו לשמוע, ואלו שאינן יכולות להגיע פטורות. אשה שנהגה לבא שלש פעמים, או שקיבלה על עצמה ורוצה להפסיק מנהג זה, באופן קבוע צריכה לעשות התרת נרים.

קריאת פרשת זכור בעשרה היא מדרבנן, ולא כדעת המגן אברהם. חכמים קבעו לקוראה בשבת משום שיותר אנשים מצויים בבית הכנסת, וסמוך לפורים כדי לסמוך מעשה עמלק למעשה המן. לכן לכתחילה יש לשמוע את קריאתה בשבת הסמוכה לפורים, אך מי שנאנס ולא שמע פרשת זכור בשבת זו, יש אומרים שיכוון לצאת ידי חובה בקריאת התורה בפורים בפרשת "ויבא עמלק" ויש אומרים שבקריאת התורה בפורים לא יוצאים ידי חובה, היות ולא מוזכרת בה החובה לזכור ולמחות את זכר עמלק, ולדעתם יכוון בקריאת פרשת "זכור" שבסוף פרשת כי תצא.

פינת העורך

"ויבואו כל איש אשר נשאו ליבו אותו הביאו את תרומת" (פרק לה' כט') אותו הביאו – היינו את הלב הביאו. ללמדנו שלא די שתורמים למשכן אלא שהתרומה צריכה להיות בלב שלם, וכן הדבר בכל עבודת ה'.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לדניאל שלמה ורוני אהרן הי"ו לרגל נישואיהם.
לחם ולמשפחותיהם משפחת אהרן הי"ו ומשפחת גרוסמן הי"ו.
יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב למאיר ועידית אפל הי"ו ולמשפחותיהם משפחת אטנר דב ונאוה הי"ו ומשפחת אפל מתי ואפרת הי"ו לרגל הולדת בנם עידו הי"ו והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.
יהי רצון שתזכו לגדלו יחד עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

טעה ובירך "האדמה" במקום "העץ" (חלק ב')

פסיקת הטור

הטור בסימן רו' פסק כדעת רבי יהודה שהמברך על פירות אילן בורא פרי אדמה יצא, והוסיף שאם אדם מסופק אם הברכה היא בורא פרי האדמה או בורא פרי העץ יברך בורא פרי האדמה: **בירך על פירות האילן בפה"א יצא ואם בירך על פרי האדמה בפה"ע לא יצא הלכך אם אדם מסופק בפרי אם הוא פרי העץ או פרי האדמה מברך בורא פרי האדמה.**

בית יוסף

אמנם בבית יוסף בסימן רו' הביא את הגירסא ברמב"ם שאם בירך על פירות האילן בורא פרי אדמה - לא יצא, ומה שבירכה בגמרא, כדעת מי המשנה, בא לומר שאפילו שהיא סתם משנה, היות והיא דעת יחיד (רבי יהודה) אין הלכה כמשנה זו: **"...אבל הרמב"ם פסק בפרק ח' (הלכה י') דבירך על פירות האילן בורא פרי האדמה לא יצא נראה שסובר ז"ל דלא אמרו בגמרא דמתניתין רבי יהודה היא אלא ללמדנו דמתניתין יחידאה היא ולא קיימא לן כוותיה..."**

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

אך בפסיקתו בשו"ע סימן רו' סעיף א' פסק כפי שכתב בכסף משנה שגירסת ברמב"ם, שהמברך על פירות אילן "בורא פרי האדמה" – יצא, היא הגירסא הנכונה. ולכן אדם שבטעות בירך בורא פרי האדמה על פירות אילן - יצא. אבל אם בירך בורא פרי העץ על פירות אדמה - לא יצא. וכן פסק כדעת הטור שבדבר שיש ספק אם ברכתו אדמה או העץ, יברך אדמה ואם בירך שהכל יצא ואפילו על פת ויין: **"בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה, יצא אבל אם בירך על פרי האדמה בורא פרי העץ, לא יצא - הילכך אם הוא מסופק בפרי אם הוא פרי עץ או פרי האדמה, מברך בורא פרי האדמה. ועל הכל, אם אמר שהכל, יצא ואפילו על פת ויין".**

ראשון לציון

אבל הראשון לציון במסכת ברכות דף מ. פסק שאם יש ספק לגבי פרי, אם ברכתו "פרי העץ" או "פרי האדמה", יברך "שהכל נהיה בדברו", מכיוון שהפסיקה כרבי יהודה שהברך "פרי האדמה" על פרי עץ יצא, זה בדיעבד ולכתחילה מי ש מסופק צריך לברך שהכל: **"ובהיכא דנסתפק בפירא אם עץ או אדמה מסתברא לי למימר דלא יברך בורא פרי האדמה, כיון דלאו הלכה כרבי יהודה בלכתחילה ויברך שהכל והגם דשהכל נמי לא קתני מתניתין דינא אלא דיעבד כברכת בורא פרי האדמה על פרי העץ, עם כל זה בורא פרי האדמה דלתנא קמא דרבי יהודה, אפילו דיעבד לא יצא, מה שאין כן שהכל דלית בה פלוגתא דיעבד".**

ברכי יוסף

אולם בברכי יוסף בסימן רו' ס"ק ד' הביא את דעת הראשון לציון הנ"ל, וכתב שמכיוון שדעת הרמב"ם אינה ברורה, שהרי יש שתי גרסאות לפסיקתו, העיקר כדעת מרן בשו"ע וצריך לברך אדמה גם במקום ספק.

משנה ברורה

במשנה ברורה בס"ק א' הסביר שהמברך "פרי האדמה" על פירות האילן יצא, מפני שלא "שיקר" בברכתו: "...הואיל ועיקר האילן הוא מהארץ ולא שיקר בברכתו ואפילו הזיד בזה..." ובס"ק ב' הדגיש לגבי מי שבירך "פרי העץ" על פירות האדמה לא יצא, שכך ההלכה אפילו לגבי פירות שגדלים על עץ שכלה בחורף והחזר וגודל שוב משורשיו (כגון תות שדה ובננה): **"על פרי האדמה - ואפילו כשהפירות גדילין על העץ אך שאין העץ מתקיים בחורף לא יצא דהוי בכלל פרי האדמה..."** בס"ק ד' הדגיש במשנה ברורה לגבי פרי שיש ספק אם ברכתו "העץ" או "אדמה": **"אם הוא פרי העץ וכו' - וכן כשהוא ספק לו מצד הדין אבל אם הוא ספק לו מחמת שלא למד לא יאכל עד שילמוד".**

ערוך השולחן

בערוך השולחן סימן רו' סעיף א' הרחיב לדון בגירסת הרמב"ם, ולבסוף סיכם להלכה כפי פסיקת מרן בשו"ע.

פסקי תשובות

בספר פסקי תשובות בסימן רו' אות א' כתב שאדם שטעה ובירך על פירות האדמה "בורא פרי העץ", ותיקן דבריו בתוך כדי דיבור ואמר "בורא פרי האדמה" –יצא, אבל אם עבר זמן כשיעור תוך כדי דיבור צריך לחזור ולברך: **"אבל אם בירך על פרי האדמה בורא פרי העץ לא יצא. ואם תיקן עצמו תוך כדי דיבור ואמר כך 'ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם בורא פרי העץ - בורא פרי האדמה' יצא, ואפילו אם בתחילת הברכה חשב שלפניו פרי העץ, אבל אם עבר שיעור תוך כדי דיבור** (3 - 2 **שניות) אין מועיל חזרתו, ואפילו אם ידע שלפניו פרי אדמה אלא שנכשל בלשונו ובירך בורא פרי העץ, וצריך לחזור ולברך מתחילת הברכה כהוגן.**

עוד כתב באות ג' עפ"י דברי החיי אדם, שאדם שטעה ובירך על פירות העץ או פירות האדמה וכן על כל מזון אחר "בורא מיני מזונות", בדיעבד יצא. אולם בהמשך הציע כיצד לנהוג במקרה כזה, זאת מאחר ויש חולקים על פסיקה זו של החיי אדם.

"ועל הכל אם אמר 'שהכל' יצא ואפילו על פת ויין. וידועים דברי החיי אדם (בכלל נ"ח סעיף ג') עפ"י הגמרא (עירובין כו.) שבנודר מן המזון אסור בכל דבר חוץ ממים ומלח, אלמא דכל מידי דאכילה איקרי מזון, ולכן המברך 'בורא מיני מזונות' על כל עניני אכילה ושתיה יצא ידי חובתו חוץ ממלח ומים ושאר משקאות קלים וממותקים.

ודברי החיי אדם מובאים להלכה בביאור הלכה (סימן קס"ז סעיף י' ד"ה במקום), אך מצאנו חולקים עליו, ולכן מהנכון למי שטעה ובירך בורא מיני מזונות על שאר מידי דאכילה שיאכל רק מעט שלא יהא ברכתו לבטלה, ויפסיק ע"י שיצא לרשות אחרת וכדו' ויחזור ויברך שוב הברכה הראויה".

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף בסימן רו' סעיף א' להלכה כפסיקת מרן בשו"ע, הן לגבי מי שבירך בורא פרי האדמה על פרי העץ, שיצא והן לגבי פרי שיש לו ספק אם יברך עליו בורא פרי העץ או בורא פרי האדמה, בין שהספק מצד הדין ובין שהספק מצד המציאות, שיברך עליו בורא פרי האדמה ורק בדיעבד אם בירך עליו שהכל נהיה בדברו, יצא: **"בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה, יצא. ואף אם הביאו לו עוד מפירות העץ, אינו מברך עליהם בורא פרי העץ. אבל אם בירך על פרי האדמה בורא פרי העץ, לא יצא. ואם נזכר בתוך כדי דיבור יתקן מיד ויאמר: בורא פרי האדמה. הילכך פרי שיש לו ספק אם יברך עליו בורא פרי העץ או בורא פרי האדמה, בין שהספק מצד הדין ובין שהספק מצד המציאות, ואי אפשר לו לברר הדבר, לעולם יש לברך עליו ברכת בורא פרי האדמה. ובדיעבד אם בירך עליו שהכל נהיה בדברו, יצא".**

סיכום

אדם שבירך על פירות האילן בורא פרי האדמה, יצא. אבל אם בירך על פרי האדמה בורא פרי העץ, לא יצא. ואם נזכר בתוך כדי דיבור יתקן מיד ויאמר: בורא פרי האדמה.

פרי שיש לאדם ספק לגביו אם צריך לברך עליו בורא פרי העץ או בורא פרי האדמה, בין שהספק מצד הדין ובין שהספק מצד המציאות, ואין לו אפשרות לברר הדבר, יברך עליו ברכת בורא פרי האדמה.

ובדיעבד אם בירך עליו שהכל נהיה בדברו, יצא. ואם בטעות בירך על פרי עץ או אדמה וכן על כל מאכל אחר "בורא מיני מזונות – יצא"

שם ומשפחה

"ויקהל משה"

רבותינו בעלי אגדה אומרים: מתחילת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה "ויקהל", אלא זו בלבד. מדוע?

אמר הקדוש ברוך הוא למשה: עשה לך קהילות גדולות ודרש לפניהם ברבים הלכות שבת, כדי שילמדו ממך הדורות הבאים להקהיל קהילות בכל שבת ושבת ולהיכנס בבתי מדרשות, ללמד ולהורות לבני ישראל תורה, אסור והיתר כדי שיהא שמי הגדול מתקלס בין בני.

עוד מובא במדרש - אמרה תורה לפני הקדוש ברוך הוא: ריבונו של עולם, כשישראל נכנסים לארץ מה תהא עלי?! כל אחד מישראל הולך לחרוש שדהו ואני מה תהא עלי?! אמר לה: יש לי זיווג אחד שאני נותן לך וזהו, 'יום השבת, שבו ישראל בטלים ממלאכה והם נכנסים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועוסקים בתורה.

רבי מאיר היה יושב ודורש בליל שבת "מי מנה עפר יעקב" מי יכול למנות את שכרם של בחורי ישראל, שהם לובשים בגדים של שבת ונכנסים לבתי כנסיות ובתי מדרשות ומתאבקים בעפר, לשמוע לזקנים ולשמוע דברי תורה.

חכמת הלב במלאכת המשכן

כל מי שהחל במלאכת המשכן – הלכה העבודה ונעשתה מאליה בידיו, על כן לא הקפיד משה על אומנות הידיים אלה על חכמת הלב. כל מי שנתן ה' בליבו חכמת לב- היה מלא עוז ובטחון ונעשו כל אבריו קלים עליו כדי שהעבודה תעלה יפה בידו.

בראש כל חכמי הלב שעסקו במלאכת המשכן עמד בצלאל, אשר נועד מראש למטרה נשגבה זו של מלאכת המשכן. וכבר הייתה בו חכמה, והקדוש ברוך הוא מלא אותו בתבונה ובדעת, שהרי "אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש לו חכמה". לא הייתה אמנות שבצלאל לא שלט בה היטב ולא רק שידעה לעצמו, אלא ידע ללמד אותה לאחרים, כדי שיוכלו לעשות ולהכין את כל הנדרש, כפי שנדרש. חכמת הלב, שהיא יראת השם, היא שעמדה במרכז המלאכה הנכבדה והקדושה.

זכה בצלאל ונקרא אהרן על שמו, על שום שנתן נפשו עליו ביותר, ואף כי כל יתר כלי המשכן נעשו כמותם בבית המקדש, הנה הארון אשר עשה בצלאל נגנז, ולא נעשה כמותו על ידי שום אדם בעולם כי לא נמצא בכל הדורות חכם לב ואמן כבצלאל במעשה הארון.

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. איזה מצווה הקדים משה לצוות את ישראל לפני הציווי על המשכן?

א. ואהבת לרעך כמוך. ב. להיזהר בכשרות המאכלים.

ג. מצוות השבת. ד. מצוות ברית מילה.

2. מה הביאו הנשיאים לתרומת המשכן וכליו?

א. את הזהב לארון העדות. ב. את האבנים היקרות לאפוד ולחושן.

ג. את הבושם ואת השמן למאור ולמשחה. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

3. איזה מהכלים שנעשו לצורך המשכן, נשאר גם לבית המקדש?

א. כל כלי המשכן. ב. מזבח הזהב.

ג. מזבח הנחושת ומזבח הזהב. ד. ארון העדות.

4. מה היה אורכו של ארון ברית ה' שעשה בצלאל?

א. אמה וחצי. ב. שתי אמות וחצי. ג. שתי אמות. ד. שלוש אמות וטפח.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. מה לומדים מפסיקות מצוות השבת, למצוות בניית המשכן?

א. שבת אינה דוחה בניית המשכן. ב. בניית המשכן אינה דוחה שבת.

ג. ששניהם באותה רמת חשיבות. ד. אף תשובה לא נכונה.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. "והנשאם הביאו..." (פרק לה') מדוע כתוב "נשאם" ללא האות "י"?

א. הנשיאים לא הזדרזו להתנדב למשכן. ב. ללמד על ענוותנותם.

ג. "נשאם" כאן הכוונה לעננים ולא לנשיאי ישראל. ד. א' ו ג' נכונות.

7. "וְאֶת מְנֹרַת הַמָּאוֹר...כֵּלֶיהָ וְאֶת נֵרֹתֶיהָ..." (פרק לה') מהם נרותיה?

א. בזיכים שהשמן והפתילות נתונים בהם. ב. הפתילות בהם הדליקו.

ג. שמן ופתילות ששמשו להדלקתה. ד. נרות משמן קרוש, למצב חרום.

8. "...לְהָבִיא מִדֵּי עֲבֹדָה לַמְּלָאכָה" (פרק לו') למה הכוונה 'מִדֵּי עֲבֹדָה'?

א. יותר מכדי צורך העבודה. ב. בדיוק כצורך העבודה.

ג. מביאים בקדושה הראויה למלאכה זו. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הרשב"ם - כיתות ד' עד ח'

9. "וְהַנְּשִׂאִם הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם..." (פרק לה') מדוע הנשיאים הביאו?

א. מפאת יוקרם רק הנשיאים יכלו לתרום. ב. הכוונה לעניי כבוד שהביאום.

ג. מפני ששמות שבטיהם כתובים עליהם. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ז' ו ח'

9. "...אשר צבאו..." (פרק לח') צבאו – הכוונה התאספו, לשם מה התאספו?

א. להתנדב לעבודת המשכן. ב. מרוב שמחה התאספו ליד אוהל מועד.

ג. התאספו, כדי להביא את נדבתן. ד. לשמוע דברי אלוקים חיים.

התשובות הנכונות לפרשת תצוה:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

(שמיני תשעה) (שיעור 530 חלק א')

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור וינצור וירומם וינשא את **בנימין הכהן וכל משפחתו** הי"ו - מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: **"ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך"** וכן: **"יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום".**